

JEAN SAUVAGET: İslâm dünyası, kısa Kronoloji. Türkçeye çeviren ve genişletenler: Ord. Prof. Suut Kemal Yetkin ve Faik Reşit Unat. 2. basım. Ankara 1963, 140 S. 2 cetv. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi yayınları. No. XLIV.

Tarih araştırma ve incelemelerinde faydalanılan yardımcı kitaplar arasında, bilhassa öğrenim döneminde bulunan başlıyıcılar için, kronoloji ve jenaoloî el kitaplarının büyük fayda sağladığı bir gerçektir. Fakat bu bakımdan tarih kütüphanemiz pek talihli olamamıştır. Eskilerin çok önem verdikleri bu alanla son yıllarda yeteri kadar ilgilenilmediği ve ortaya kitaplıklarımızın başlıca müracaat kitapları arasında daima yer alacak değerde pek az eser konulduğu görülmektedir.

Orta ve Yeni Çağlar Tarihinin büyük bir bölümünü kapsayan İslâm âleminin dünya kültür ve medeniyet tarihindeki izlerini ve Batı dünyasıyla temaslarını aydınlatmak ve bugüne kadar bu âlemin genel tarih olayları ve medeniyet ilerlemeleri karşısındaki durumunu göstermek bakımından önemli bulunan ve tanınmış Şarkiyatçı Jean Sauvaget'nin, Paris Üniversitesi İslâm Etüdleri Enstitüsünün patronajı altında yayımlanmakta bulunan "Initiation à L'Islam" serisinin VI ncı numarasını teşkil etmek üzere, ölümünden sonra bastırılan küçük bir el kitabının¹ tercümesi, Ankara Üniversitesi Rektörü Ord. Prof. Suut Kemal Yetkin ile Türk Tarih Kurumu üyelerinden Faik Reşit Unat tarafından bazı noktaları düzeltilmek ve tamamlanmak suretiyle yukarıdaki ad altında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi yayımlarının 1 numarasını teşkil etmek üzere 1952 de yayımlanmıştı.

1950 başlarında ve genç sayılacak bir yaşta ölen ve son görevi l'Ecole des Hautes Etudes'de Doğu Müslüman Tarihi Bölümü Müdürlüğü olan Jean Sauvaget, bilindiği gibi Orta Şark Türk Müslüman Tarihi ile ilgili konularda değerli incelemeler yapmış ve yayımlanmış bir ilim adamı sıfatıyla, bu eserine de İslâm Tarihi araştırmaları için pratik ve güvenilir bir el kitabı niteliği vermiştir.

Yetkin ve Unat'ın tarihimiz açısından eksiklerini tamamlamak suretiyle Tarih kütüphanemize kazandırdıkları bu eserin, birinci baskısı memleket içinde ve dışında ilgi ile karşılanmış ve kısa zaman içinde tamamen tükenmiştir. İlk baskı hakkında ünlü Şarkiyatçı Ord. Prof. Bertold Spuler'in Şark Tetkikleri Cemiyeti tarafından yayımlanmakta bulunan *Orient* Dergisinin 30 Haziran 1953 tarihli nüshasında (C.VI, No.1) yaptığı eleştirmenin sonunda "bu eser çok işe yarayacak bir müracaat kitabıdır. Özellikle Karl Ploetz'ün *Auszug aus der Geschichte* (Bielfeld 1951, 24 üncü basım)sinde İslâm Tarihi kısmı maalesef bir müteahhas tarafından incelenmediği ve bu sebeple de bir çok noktalarda itimada şayan olmadığı cihetle, bu eser bir kat daha kıymet kazanmaktadır" demekte ve böylece eserin Türkçe tercümesinin, doldurduğu bir boşluğu işaret ettiği memnurlukla görülmektedir.

¹ Memento Chronologique d'Histoire Musulmane, Lib. D'Amérique et d'Orient, Paris 1950.

Bu defa İlahiyat Fakültesi, sözü geçen eserin ikinci baskısını da yapmış ve mütercimler tarafından yeni ekleme ve düzeltmelerle genişletilen yeni basım 44 sahife tutan ilkinde nisbetle hemen üç misli genişletilmiş ve çeşitli eklerle, özellikle bir kısım önemli İslâm devletlerine ait jenealoji cetvelleriyle zenginleştirilerek İslâm Tarihi üzerinde çalışanların bir çok bakımdan ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir niteliğe ve zaman bakımından da 1962 yılı sonuna kadar getirilmiştir.

Kitabın esasını (s. 9-91) yine birinci baskıda olduğu gibi kronoloji sırasına göre başlıca olaylar teşkil etmekte, bu defa adı geçen tarihî kişilerin bir çoklarının doğum ve ölüm tarihleri de adları yanında parantez içinde gösterilmek suretiyle yaşadıkları ve tesir yaptıkları devirlerin tarihi sınırları daha esaslı belirtilmektedir.

Batı tarihi ile ilgili sütun da Şarkiyat ve İslâm Tarihi yönünden ve çağdaş uygarlığı geliştiren olaylar açısından oldukça genişletilmiş ve çeşitli yönden Doğu-Batı kültür münasebetlerinin karşılıklı mütalâasına imkân sağlanmıştır.

Ekler arasında yer alan İslâm Devletleri cetvel (s. 95-101) İslâmîliğin zuhurundan zamanımıza kadar kurulmuş ve ortadan kalkmış hemen büyük küçük bütün İslâm Devletlerini kuruluş tarihlerine göre sıralanmış olarak bir arada göstermektedir ki, böyle bir cetvelin el altında bulunmasının zaman zaman duyulan çeşitli ihtiyaçlar karşısında cilt cilt kitaplar karıştırmaktan araştırmacıyı kurtaracağı şüphesizdir. Bunu takip eden sekiz jenealoji (soy kütüğü) cetvelinin de esaslarını ilk bakışta Lane Poole'den "*Düvel-i İslâmiye Tarihi*" kitabında rahmetli Halil Ethem Eldem'-in dilimize aktardığı cetveller teşkil ediyor gözükmekte ise de, ufak bir inceleme bunlar üzerinde de çalışılarak son bilgilere uygun bir çok düzeltme ve eklemeler yapıldığını göstermektedir. İkisi kitabın metnine, birisi metin dışı olarak sonuna konulan sinkronolojik cetveller de bir çok tereddütleri bir bakışta çözmeğe, veya devirleri ve olayları bir bütünün içinde görüp kavramaya imkân sağlamaları bakımından kitabın değerini arttırmaktadırlar. Bu baskıya konulan tasnifli endeksler de, bu bünyede bir eser için fazla geniş sayılabilirse de, İslâm Tarihi olayları, müesseseleri ve kişileri için bu neviden bir repertuarın bu vesile ile ortaya çıkmış olması da ileride bu alanda yapılacak çalışmalara bir hazırlık teşkil etmesi bakımından ayrı bir kazanç sayılabilir. Bu endekslerin bir faydası da tarihî adların imlâlarını belli ve kolay okunur esaslarla birleştirmek için ilgililerin elbirliğiyle gerçekleştirilecek ayrı bir çalışmaya da ihtiyaç bulunduğunu göstermiş bulunmasıdır denebilir.

